

טיב הקהילה

ב"ד

חיי שדה
כ"ב חשוון תשפ"ה

המסע לבי שיעור חודש

זמני הדלקת הנרות ומצ"ש

הרה"ג 4:01
מוצ"ש 5:16
ר"ת 5:54

סוף זמן קריאת שמע ותפילה

סוק"ש א' 8:03 | סו"ת א' 9:10
סוק"ש ב' 8:47 | סו"ת ב' 9:40

המסע לבי שיעור חודש

ליון מס':
758

יו"ל ע"י קהילת שבתי בבית ד'

בנשיאות מורנו ורבנו הרה"צ

רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

טיב הפרשה

אין זה הוכחה שההצלחה הטבעית תלויה בהשתדלות, אלא שיש מקרים שבהם רוצה הקב"ה שההשתדלות תשמש לסיבת ההצלחה אבל אין זה הכרח וכפי שרואים גם מקרים שאחר שמקיים האדם חובת ההשתדלות מצליח ה' לדרכו באמצעות סיבות שכלל לא פילל עליהם. אולם גם אדם שבדרך כלל מאמין וזוכר שאין ההשתדלות 'אמצעי' להצלחה, יש לחוש שכשיכנס היטב בעובי ההשתדלות, עלול הטבע להשכיח ממנו ידיעה זו, ובפרט כשההשתדלות מאירה לו פנים ואם לא די בכך שהאמונה מסתלקת ממנו, גם בא על ידי זה לידי גיאות כי נדמה לו שחילו וחכמתו הם שעמדו לו והביאורו לידי הצלחתו, ולכן מן הראוי שתמיד כראות האדם שההצלחה מאירה לו פנים ישנן היטב שהכל בידי שמים.

וידועים הדברים שבתולדות האומה הישראלית היו בעלי הנפש שחששו מאוד שהרגלי הטבע יקררו את בטחונם ולכן לא הניחו את עצמם לבוא לידי מצב שבו עתידים צרכיהם להגיע אליהם בדרך הטבע, ובמידה שכן באו לידי מצב כעין זה שצטוו איזה סיבות טבעיים שבאמצעותם היו יכולים להיות מובטחים בפרנסה, היו עושים פעולות המבטלים את הסיבות הטבעיים כדי שתמיד ישימו בטחונם רק בהש"ת. אמנם הנהגה כעין זו אינה נחלת הכלל, וראויה היא רק לצדיקי אמת רמי מעלה שבחנו את נפשותיהם וידעו כי ראויים הם לגדל את בטחונם על ידי מעשים כעין אלו, אבל אליעזר עבד אברהם ודאי נמנה בין צדיקים אלו. כי כאמור היה היטב אדוק באמונה, והיה גם מגדולי המפיצים את האמונה, וכשם שהיה נאה דורש כך היה נאה מקיים.

לאור האמור יש לומר, שאחר שראה אליעזר איך הצליח ה' דרכו, ומצא זיווג נכון ליצחק העולה על כל דרישותיו של אברהם אדונו, חשש מאוד שמה יתעורר בו מחשבה שההשתדלות היא זו שהניבה פירות, ובה תלויה היתה הצלחתו. כמו כן היה חושש שמה יבוא לידי גיאות על ידי זה, ולכן ראה לנכון לעשות פעולה שתפתור שתי חששותיו, הוא יאמר 'עבד אברהם אנכי, ואז לא יתרשמו הוריה של רבקה יתר על המידה, להיפך, יהיה זו סיבה שלא להסכים להצעתו, בהיבנים שאברהם לא יחשיב את כלתו העתידה יתר על המידה, כי אם ברצונו להחשיבה ולהעשירה כפי שדיבר העבד, היה מטיל את המשימה על אחד מפקידיו החשובים ולא על עבד זוטר.

בנוסף היה במשפט זה כעין 'תזכורת' לעצמו, שאין לו במה להתפאר, כי גם אם כעת מאירה לו ההצלחה פנים אין זו מסיבת היותו 'מוצלח' כי אם אכן 'מוצלח' הוא למה הינו עבד? הן אמת שאחר שהוא עבד מאירה לו ההצלחה פנים בכל צעד ושעל, וזהו אולי בזכות הכנעתו לאדונו הצדיק, אבל ודאי לא מפני היותו 'מוצלח', כי אם כן לא היה צריך לבוא לידי תואר 'עבד'. ואכן זכה לראות לבסוף שלא ההשתדלות עושה פרי, ואין לו לאדם במה להתפאר, כי הכל תלוי רק ברצונו ה'. ונחקקו דברים אלו בתורה כדי ללמד גם אותנו שרק הקב"ה הוא עילת העילות וסיבת הסיבות.

אמונה בענוה תליא

ויאמר עבד אברהם אנכי: (כד, לד)

...

הנה רבות מסופר במדרשי חז"ל אודות פיקחותו ושנינותו של אליעזר עבד אברהם איך שהוא היה זה שהפך הקערה על פיה ובאמצעות חוקי הרשע שחקקו אנשי סדום כדי לעורר חיתתם על הנקלעים בתחומם נתן חיתתו עליהם. גם מן התורה יכולים אנו להבין שמדובר באדם שההצלחה האירה לו פנים בכל התחומים התורה מספרת (לעיל פסוק ב) שהיה אליעזר מושל בכל אשר לאברהם אדונו, וכדי שנבין במה מדובר הקדימה התורה וסיפרה (בפסוק א) ש'ל בידך את אברהם בכל, וביארו מפרשי התורה שהכוונה שזכה לעושר ולנכסים, ואת כל זה הפקיד אברהם בידי אליעזר, שהוא יהיה זה שישא ויתן בהם, כי הבין אברהם באליעזר שהוא האדם הנכון שבפיקחותו תתרבה עושרו, וכסר את כל יגולו מסחרו בידו.

גם בתחום הרוחני היה הוא לסעד לאדונו, וכפי שאמר אברהם קודם הבטחת הבנים (לעיל טו, טז): 'והנה בן ביתי יורש אותי הוא דמשק אליעזר' וכונת אברהם היה בעיקר על הירושה הרוחנית, כי אברהם היה מגייר גרים ואליעזר היה מסייעו רבות בכך, וכפי שפירש רש"י שם 'שדמשק' פירושו שהיה דולה ומשקה מתורת רבו, והגיעו הדברים לכדי כך שעלה בדעתו של אברהם שאליעזר יהיה זה שישמלא את מקומו. הרי לנו מכל האמור שאליעזר היה אדם מוכשר מאוד והיתה השפעתו מרובה בכל העניינים.

לאור זאת מתעוררת הפליאה כשמתבוננים בדבריו שבהם פתח אליעזר את משאו ומתנו עם בתואל אודות לקיחת רבקה, שהרי מדרכם של סוחרים מסוחרים לייצג את עצמם כמזלחים ואם גם זכו למעמד כלשהו אינם מדלגים מלהזכירו ולהתפאר בכך בפני העומדים מולו, כדי שישא חן בעיניהם ויתרצו למלא את רצונו, ואילו אליעזר שזכה לשמש כיד ימינו של אדונו המפורסם לא דיבר כלל על מעמדו הרם, להיפך הוא הציג את עצמו כאחד הפחותים באמרו: 'עבד אברהם אנכי' - אינני כי אם עבד מן השורה, ובמקרה זה בבית אברהם וכמי שאומר: לאמיתו של דבר אינני כי אם שלימזל שהוכרח להימכר לעבד, ומצד מהותי אינני כי אם שפל אנשים, ובכל זאת התמזל מזלי שאיש הגון כאברהם הוא זה שקנה אותי, ונוהג עימי בחמלה... ונשאלת השאלה למה ראה אליעזר לנכון להעמיד פני 'בטלן?' וכי לא היה זה היפך ההשתדלות הנכונה?

אמנם כשמתבוננים היטב בטיבו של אליעזר מובן הכל. כי כפי שכבר הזכרנו היה אליעזר דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, זאת אומרת שאברהם סמך עליו שהוא אכן מוסר את השקפתו ואמונתו כפי שהיא מבלי לחסר סעיף כלשהוא, ובהכרח שהיה אליעזר דבוק בתורת האמונה - אותה חידש אברהם רבו - בכל פרייה ודקדוקיה.

והנה על פי תורת האמונה אין ההצלחה תלויה כלל בהשתדלות. לפיה אין ההשתדלות כי אם גזירה עליונה שעל האדם לעסוק בה כדי להסתיר את ההשפעה הניסית בסדרי הטבע, ועל אף שרואים הרבה פעמים שההשתדלות היא זו המניבה את ההצלחה,

טיב המערכת

יצחק ושמעאל בניו

סיפר יהודי אחד שהיה רחוק משמירת תורה ומצוות וזכה לשוב בתשובה, וזה אותו יהודי שהיה לו רב שהדריך אותו בדרכו, ובכל ספק היה מתייעץ ברבו, ולמי שחזרו בתשובה לא חסרים ספקות ושאלות. אחד הנושאים שמאוד העסיק אותו היה החיצוניות, הוא מאוד רצה להתחיל מיד לגדל זקן ולשנות את מראהו החיצוני, אבל הרב לא הסכים לו, להיפך, הוא הורה לו שלא לשנות שום דבר במראהו החיצוני כדי שלא להרחיק ממנו את משפחתו הקרובה, אלא רק להתחזק ולהשרות סביבו אווירה נעימה, כעבוד תקופה החלו גם אשתו וילדיו להתקרב בעקבותיו, ואז נודע לו כבדרך אגב שמשפחתו החליטה שאם הוא מתחיל לגדל פאות חזק הם עוזבים אותו ומתרחקים ממנו, אז הבין כמה צדק הרב כששמר עליו משינויים מרחיקי לכת. (כמונן שאין כאן הוראה לרבים איך לנהוג, וכל אחד צריך תמיד להתייעץ עם רבו).

הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שהוא יקבר בשיבה טובה, דהיינו שיראה את כל יוצאי חלציו הולכים בדרך הישר, ובפרשתנו מספרת התורה לייקברו אותו יצחק ושמעאל בניו, מביא רש"י 'מכאן שעשה יצחק תשובה והולך את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שנאמרה באברהם, ועלינו להבין, מניין ידעו יצחק ושמעאל חזר בתשובה? אם היה לו זקן גדול ופאות ארוכות, אין זה סוד שהוא חזר בתשובה, ואין צורך ללמוד את זה ברמז מפסוק, אז מה בכל זאת? התשובה היא: עצם העובדה שישמעאל שינה את מעשיו והולך את יצחק לפניו, הוא מתנהג בדרך ארץ, ולמרות שהוא הגדול הוא מכבד את אחיו התלמיד חכם, 'מכאן שעשה יצחק תשובה'.

כלנו כל יום בגד בעלי תשובה, גם הצדיקים הגדולים וכל שכן האנשים הפשוטים, והתורה מלמדת אותנו מה זה להיות 'בעל תשובה', לא מספיק שמתחילים על המעשים הרעים שעשינו, אלא צריך לפעול לשינוי ושיפור המעשים ולכן צריך כל אחד להקדיש זמן קבוע מדי יום להתבונן במעשיו, וכשהוא מוצא שעשה שלא כהוגן, הוא מתקן מיד את דרכו ומשנה את מעשיו, וכך הוא חי כל ימיו בתשובה.

(גרפ טיב התורה-חיי שדה)

ניתן לשמוע את שיחותיו של מורנו ורבנו שליט"א • במספר מיוחד וישי

באידיש: 073-2951321 • בלשון הקודש: 073-2951320

עדכוני שיחות: 0534-100024

י"ד הועדה הרוחנית ר' יעקב רבינוביץ | ערך: ש. גולדשטיין

טיב
ההודעות

הכנה לתפילה • המשך

א. אם באמצע תפילתו נתעורר לו תאוה יעמיד עצמו עד שיגמור, ולא יפסיק (סי' צ"ב ס"א).

ב. פשוט שאם התחיל לשמוע קריאת התורה וקודם לזה לא היה צריך לנקיט, ובאמצע נתעורר לו תאוה קצת באופן שאין בו משום בל תשקצג, מותר לו לשמוע את כל קריאת התורה ולענות ברוך ה' המבורך, עד מפטיר שנקרא ענין אחר, [וכדלעיל בסימן נ"ה במ"ב] כיון שהתחיל בהיותו וסי' צ"ב ביהל ד"ה קורא כדרכו.

ג. וכן הוא הדין באמצע הלל ומגילה וברכת המזון וכל כי האי גוונא מותר לו לגמור את הענין כדרכו, כיון שאינו מתאוה כל כך שיהא בו משום בל תשקצג (ביהל ד"ה קורא כדרכו).

ד. ונראה דהוא הדין בדברי תורה אם הוא לומד לעצמו, וקודם הלימוד לא היה צריך לנקיט, ובהיותו באמצע ענינו נתעורר לו תאוה קצת, אף שהוא משער בעצמו שאין יכול לעצור את עצמו עד שיעור פרסה, אפילו הכא מותר לו לגמור את הענין (ביהל ד"ה קורא כדרכו).

ה. ואין לדחות דשאני קריאת שמע עם ברכתיה שהכל הוא ענין אחד, ושייך לומר דמותר לגמור ואפילו כיון שכבר התחילו בהיותו, וכן בקריאת התורה ובכל ה"ל משא"כ בלימוד התורה מה שייך בזה גמור, וא"כ אין שייך לומר שיהיה בזה עדיף מחמת שהתחיל בהיותו, דזה אינו, דגם בדברי תורה מצוינו שיש בזה יתרון מחמת שהתחיל כבר, [עיי' בגמרא שבת י"א ע"א ובמ"א סימן ק"ו סק"ו] (ביהל ד"ה קורא כדרכו).

ו. ועכ"פ נראה שאם על ידי זה שיפסיק עתה יוגרם לו אחר כך ביטול תורה, בודאי יגמור את הענין, ובפרט אם הוא רק התעוררות בעלמא ויכול לעצור את עצמו עד פרסה, דאין לו להחמיר בזה (ביהל ד"ה קורא כדרכו).

נטילת ידים קודם התפילה

ז. צריך לרחוץ ידיו במים קודם התפילה, אם יש לו מים ואין הניגוב מעכב בזה כמו שמעכב בנטילה לאכילה (ס"ד וס"ב סק"ד).

ח. והיינו בשחרר להתקדש בקדושתו וליטול ידינו מן הכלי ככתן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו (שו"ע וס"ב ס"ד) וכן הוא כמקבל פני השכינה (ס"ב ס"ה הק"ד סק"א).

ט. טוב לחנך הקטנים לנקיטת ידים כהלכה (א"א בוטשאטט ס"ה).

טיב הבנין

• כוחן של בנינים •

יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנינים

אברהם אבינו קיים מצוות הכנסת אורחים מתוך חיבה יתירה ושמחה עצומה

בפרשתן כתיב (כד, מב) ואבוא היום אל העין, ופירש"י, ואבוא היום - היום יצאתי והיום מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנינים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה.

אליעזר רצה שלא יתלו את הצלחת השידוך בו, לכן התפלל שיהיה גלוי לעיני כל שרק מה' יצא הדבר ויש להבין מה נוגע לנו היום מה שיפה שיחתן של עבדי אבות, הרי אין לנו היום עבדי אבות, ומה נפק"מ לנו אם היה יפה שיחתן או לא, הרי מסתמא רצה רש"י להשמיענו לימוד בעבודת ה' בזה.

ושמעתיה פעם ממרן הגאון רבי שלמה בראדווע זצ"ל ביאור נפלא על זה. דהנה באמת יש להבין החידוש שהמציא אליעזר, שלא עשה בעצמו שום השתדלות לחפש את השידוך עבור יצחק, רק הוא נעמד להתפלל שיעשה לו הקב"ה מופת ונס, שיזמין לפניו הנערה שהיא ממשפחתו של אברהם, ותתרוצה להשקות אותו ואת גמליו, ובה ימצא מאליו את הנערה, מבלי לחפש אחריה כלל. והוא דבר תמוה מאד שלא מצוינו אצל אחרים.

והביאור בזה, שאליעזר חשש שעל ידי השתדלותו המרובה בענין השידוך, ירגיש את עצמו ואת ישותו, ויתגאה כל ימיו לומר, שהוא היה השדכן, והוא הביא את השידוך הנכון ליצחק. ולכן הוא נעמד להתפלל לפני השי"ת, שהשידוך יזדמן לפניו באופן כזה שיהיה ניכר לכל שרק מה' יצא הדבר, וכך לא ייחסו כלל וכלל את דבר מציאת השידוך לאליעזר העבד הנאמן, רק כולם יאמרו פה אחד, שהשידוך נזדמן לו בדרך נס שמימי, ומה' יצא הדבר.

בתורתן של בנינים מרגישים הבנים - כלל ישראל, שהוא תורתן

ועפ"ז מבאר מרן הגאון רבי שלמה בראדווע, שזוהו מה שפירש"י, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנינים, דהנה היות שהרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה, לכן צריכים לעמוד ולהתייגע הרבה בלימוד התורה, וכשזוכים לחדש חידוש לאמיתת של תורה, אנו מייחסים את הדבר אלינו, 'תורתן של בנינים', זכיתי לחדש כך וכך, זכיתי להגיד פשט כזה וכזה.

ולכן יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנינים, כי אליעזר עבד אברהם עשה כל טעדיק להוציא לגמרי את הישות והאני' מכל עסק השידוך, והתפלל על כך שיהיה ניכר לכל שרק מה' יצא הדבר. משא"כ בתורתן של בנינים, מייחסים כלל ישראל את החידושי תורה לעצמם, ולכן שיחתן של עבדי אבות יפה יותר.

כששמע אליעזר מאברהם שהוא בכלל ארוך לא רצה שיהיה לו יד בשידוך

ואפשר להוסיף על זה, שזוהו שראה אליעזר שקפצה לו הארץ כמו שפירש"י, מזה הבין שלא יהיה נצרך כאן הרבה השתדלות מצידו, רק כל השידוך יהיה בדרך נס מן השמים. והבין אליעזר שהטעם בזה הוא מפני שהוא ארוך, וכמו שפירש"י (כד, לט) בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם בני ברוך ואתה ארוך, ואין ארוך מדבק בברוך. וחשב אליעזר שמתחת זה אין ראוי שיהיה לו יד כמעט בכל השידוך, רק הכל יהיה נעשה בדרך נס מן השמים, ולכן התפלל שיזדמן לו הנערה מן השמים.

אמנם באמת קשה על מה שפירש"י, שאליעזר הוא ארוך, שהרי בהמשך פרשתן כתיב (כד, לא) ויאמר בוא ברוך ה'. ורואים מכאן שלבן אמר על אליעזר שהוא 'ברוך ה', ומשמע שאינו בכלל ארוך.

זכות ששירת אליעזר את רבו

באמונה וזה לצאת מכלל ארוך לכלל ברוך

וכתבו המדרש (ב"ר ס, ז) שתי מהלכים על זה, א) שלבן היה סבור באליעזר שהוא אברהם אבינו בעצמו, מפני שהיה קלסתר פניו דומה לאברהם ולכן אמר לו בוא ברוך ה'. ב) שבתחילה אכן היה אליעזר בכלל ארוך, אך על ידי ששירת אותו צדיק אברהם באמונה יצא מכלל ארוך לכלל ברוך.

ואפשר לומר ששתי מהלכים מכוונים לדבר אחד, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דהנה אליעזר עמד כאן בפני נסיון גדול, כי עד עתה היה מרגיש שהוא נחשב ונכבד מאד בבית מדרשו של אברהם, וכמו שאמר בגמרא (יומא כח:) אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הית, שנאמר (כד, ב) ויאמר אברהם אל עבדו 'זקן' ביתו המושל בכל אשר לו, אמר רבי אלעזר, שמושל בתורת רבו. הוא דמשק אליעזר, אמר רבי אלעזר, שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים.

וכל זה גם לאליעזר להרגיש שהוא ממש ה'ראש ישיבה' בישיבתו של אברהם, ובפרט שאנו רואים בדברי המדרש ה"ל, שקלסתר פניו היו דומים לאברהם. והיה אליעזר בטוח שכשיבוא להציע לרבו את בתו לשידוך עבור יצחק בנו יחידו, ישמח רבו מאד בהצעה זו, ואין לך שידוך מתאים יותר מזה, בתו של הראש ישיבה עם בנו של הרבי... אמנם אברהם אבינו דחה מיד את כל ההצעה על הסף, ועוד הוסיף לבייש את אליעזר, שהוא ארוך, ואין ארוך מדבק בברוך.

אמנם אליעזר לא הרחרח על רבו, רק קיבל דבריו באמונה, ויצא במסירות ונאמנות לעסוק בענין השידוך, כשהוא מוציא את כל ישותו מכל ענין השידוך, ועושה כל טעדיק שכולם יראו בחוש שלא היה לו שום יד בשידוך זה מפני שהוא ארוך, רק הכל נעשה בדרך נס, ומן השמים נזדמן לו הבת ממשפחתו של אברהם.

והנה עתה כשכא אליעזר לביתו של בתואל - אבי הכלה, היה בטוח שהוא הולך לפגוש כאן את ה'ברוך' הגדול, שדוקא בו בחר אברהם לקחת את בתו עבור בנו יחידו יצחק. אך מה מאד נדהם לשמוע עתה מלבן 'זאנכי פיגיתי הבית, ופירש"י, מעבודה זרה! ובהמשך התברר לו שהם רצו להצחו נפש, פשוטו כמשמעו, על ידי נתינת סם המות לתוך מאכלו. סוף דבר הכל נשמע, שבתואל הנכבד והנבחר אינו כי אם רוצח שפל עובד עבודה זרה! ואם כן במה הוא חשוב יותר ממנו. אך מכל מקום גם עתה לא הרחרח אליעזר כלל וכלל על רבו, רק גם לבתואל ולבן סיפר שלא היה לו שום יד בשידוך זה מפני שהוא ארוך, רק הכל נזדמן לו מן השמים בדרך נס.

וזהו מה שכתבו המדרש במהלך השנן, שעל ידי ששירת אותו צדיק אברהם באמונה, יצא מכלל ארוך לכלל ברוך. וזה נעשה דייקא עתה, כשנתברר עד כמה הוא משרת את רבו הצדיק באמונה יתירה, בלי שום הרחורח אחר רבו, זכות זה יצא עתה מכלל ארוך לכלל ברוך, ולכן אמר לו לבן, בוא ברוך ה'.

יעזור השי"ת שזנכה ללמוד 'תורתן של בנינים' עם ההכנעה והביטול הניכר בשיחתן של עבדי אבות, ולהניצל מן הגאוה והפניית הישות, ולהיות דבוק במעשי אבותינו הקדושים, ושיתקבל תמיד כל תפילותינו ברחמים וברצון לפני אדון כל.

